

Universal Declaration of Human Rights - Ditammari

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Oniti ba we a kpenniti kutenku yandú

Yetanfɔtɛ yie yie mɛ

Ti ɔo kenye ke tú ɔee te ke sɔkesɔke yi bo ke kutenku naati tipiiti timɔũ, ɔe tú omɔũ yi ɔo nke ɔi otɔu muwɛrimu ɔo kɛɛe yĩnke,

Ti ɔo kenyɛ ke tú isɔke ɔɔ nyo di peite koo mɔũ wee wɛnte ke ndo bee ite koo wuu, ke yɛ ti bo yĩme ke nkari ke ɔe tinaati ke ti naa tiɔɔti, ke ba nde ti mɛ mba yo mɛsemme, oniti ti ɔe ɔmantɪ, ɔee tú kete,

Ti ɔo kenyɛ ke tú oniti ne oniti ɔme, ti tũ mbo nde mu titɔbe, ociĩri nde okperi ko okperi ɔe ociĩri, ke yɛ ɔemɔsikaandɛ kɔ nde cooti yĩnke,

Ti ɔo kenyɛ ke tú initi wuɔ nyimɔu ɔo kenkàri ke naati keyɛ itɔbe kpei,

Ti ɔo kenyɛ ke tú initi wuɔ kutenku yandú ɔeneni ɔipatri kɛparku ɔi myɛɛke ne oniti ba we, kó ɔiyetri ke tú oniti pokua oniti ɔɔua, ɔmɔũ yi cãã nne otɔu; ke ɔee te ke iwuɔ nyimɔũ ɔo nkewɛnne ke mpĩ kebeu ne ɔe bo naatime tipiiti timɔũ,

Ti ɔo kenyɛ ke tú yeheke ye mɔũ ye kari kewɛnne mu kutenku yandú ko ɔitĩnni kɔbe ketú ti ɔo ke nde menke weti ɔee cɛnke tukune oniti kó mufommu ne o borime,

Ti ɔo kenyɛ ke tú ti bo wɛnne mɛ dinnu maɔimaa ɔee tukune oniti kó mufommu byɛɛke ɔee bo nte ke ti baa yete kuce,

Iwuɔ nyimɔũ kó ɔitinni ɔidyɛɛɛe piɛɛku ke heu ketú

Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yanda tu:

Iboti imɔũ ne itensaake imɔũ ɔo nkewɛnne ɔinuu kepĩ ndipatri ɔii ko tinaanti ne i yemme kepã itɔbe itye nde yĩnke ke nyɛ ɔee túme oniti ko mufommu yeheke yemɔũ ɔwɔme; oniti ba we, a cɛnke bo ɔil hei, a ɔo nke ti nyɛ ke ti kpenni.

ɔitanfɔtri 1

Oniti ti pei nde omɔũ yi kpaatri otɔu, ke yɛ oniti ba we, o yi ɔo nne fehɔfe; o mɔkemu mɛcii kehã mɛyemme. Ti tú ne ɔo kenvari ti tɔbe mbe ke yie mii ba nkɔu ko otɔu ɔau.

ɔitanfɔtri 2

Oniti ba we: oniti sɔua, o peia oniti sɔua, oniti pokua, a cɛnke tú wee boti, a feu tekote ɔibo ndaa, a ɔu nkuyie mmaku botinkua nkua, a tũ ɔwee peɔitɪk boti cɛn kaa, a kari ke yũmpuraa, a ɔo nfɛdawanfe nfeɛ, a tú kuhɔuku nkua, ɔe yi ɔo ɔomɔũ bo ɔa ciite a kɛɛe yĩnke.

Ke wɛtike, ba kaa hei túɔi ke domme, omɔũ yi ɔo ke nda kɔɔnne ke ɔmantɪ o bo ɔa byɛɛti a yienni mɛɛ kpei noyɛɛ nyoo cyɛɛ.

Ditanfõtri 3

Oniti ba we, a niti tɔu yi ɔo nke ɔaa kakii ke ɣmanti o bo ɔa tanneme kufõtitenniku.

Ditanfõtri 4

Omoũ yi ɔo nkeɔɔ otɔu kuɔaaku ke ɣo senni; oniti me nyi moke muwẽrimu o bo fiteme otɔu koo naa nku ɔaaku.

Ditanfõtri 5

Omoũ yi ɔo mbe ɣo ɔuku sõntike fepaãpyefe tẽme, ɣo me nyi ɔo nke nfeuri kukpetinkú kõmme ke cĩrme.

Ditanfõtri 6

Oniti, a cẽnke bo kee byeeke a ɔo kenyẽ ɔee ci ne ɔee yi ci koomoũ ba ɔa soute.

Ditanfõtri 7

Ɔikotinu u tú timoũ kó kuɔɔpiku nku. Okoti, ɔebire, onitiɔou onitipoku, okpaati, ociiri kuhɔuku, ba wuo, ɔikotinu ɔii o kãnke.

Ditanfõtri 8

Koomoũ sente ɔikotinu ke ɔaa wẽnte, a baa yĩ hũti hũti; a bo o tɔ tibeenti nti ke ɔe kó tinaantii ke nkú.

Ditanfõtri 9

Be baa na ke sõnte kepĩ ɣomɔu ko o kpetine yoo ko o ɔenne ɔiheĩ.

Ditanfõtri 10

Oniti ba we, ke be ɔaa yu tibeenti yoo be ɔa pĩ nne timati, ɔibeentĩnni kɔbe ɔo nke ɔaa bekemu ke ya ɔeɔomme ke ne na ke tikwuɔ.

Ditanfõtri 11

1. Ke be tú omoũ caare ke mu nyi o bekenne keya ke moomwoõ ɣme yoo siyaabisi nsi o tu mmu yi yẽ timati tibeenti ti bo tibatẽ.
2. Oniti kaa caare ɔemare ke sɔ nke ɔikotinnu kó ɔipatri yi tú ɔe ci, a yi ɔo nketa ɔitou; ke ɔe me mbaa sã mbe ɔo nkeyetoo keywoõ ɣa to ɔeyĩnke be ɔɔke baa tɔnte.

Ditanfõtri 12

Omoũ yi ɔo nketa we yi te tiinaan ti myeẽke, keyẽ, ɔe ɔõ me nyĩ kaa wẽnte otɔu ke ɔe yaa naa nne ɔikpanni. Ɔikotipatri me nnaa mmu kekpa ndeyĩnke ke ɔe you.

Ditanfõtri 13

1. Oniti ba we, a bo na keyite ke ncenti a yemme ɔome kaa peensiri ɔii hei a kàri.

2. Kaa me nyite kekote kee byeeke, ba diiheĩ kece, nkedee a bo na kekonnimu na cyee, a do diimnni.

Ditanfõtri 14

1. Ke be daa do meyei ke daa harine ba a yi moke difõtõ a bo na keyite kekote kesore a me ndo diiheĩ; de kó diiheĩ kobe me nyi do nke daa beti.

2. Be me ne yi yẽ kaa yeke ke be da kwuo nne tipiiti timõ, be nda wuo kaa doori a dome.

Ditanfõtri 15

1. Fõ ñoniti, a ba nfou ke bo ke yi yẽ a boti tuku.

2. Omõ yi do nke yetene sõntike ñotou o ko kuboti tuku; ke weeme nne do ne omaa o bo namu ke naanne kuboti teku.

Ditanfõtri 16

1. Oniti, kaa cẽnke baa nkedee, a bo na kepwoke yoo a yenke a me ndowe ke di hãne tecyẽte. Oniti ne o poku, omõ yi do kensei otou fenonfe ke nkemmune di bo yate diiyie ke nsa ke diborime yi maa.

2. Onitidou ne oniti poku ke be ti nake ti kwuo otou mou tenke yi do ke nkoo ke firi becwooke kefi ke de fi.

3. Ne yaaro tecyẽte tee baa kóti ke tecyẽte yi bo kunaamunku yi bo kuboti me nyi bo.

Ditanfõtri 17

1. Oniti ba we, a bo amma ndaa, di sũmaa, omou yi do nke nkoonne otou o kperẽ yĩnke.

2. Omõ yi do nke sõnte kefeete otou kperẽ ne muwẽrmu.

Ditanfõtri 18

Oniti ba we, omõ yi do nke nda koonne a yemme me ñãti kpei; omõ ba nda koonne a dõumme kuu nyeinku yoo a feume muu ntentaa yoo a yi dõumme kuyie maku ame nyi feume mutaã mamu kpei kaa do ketike, a bo youmu kuyiendõummu maku kó meborime ke twote meteme; a bo amaa ndaa, di sũmaa, dikõmbõoti yi do nke ndwo di bo ndõumme dikó kuyie didoku yoo di ndaku mekwuo ndi bõke kepaã nsikoo becirbe, ke haa dokó yebaa nke twonko itye ndibi, ba oniti kaa bó kee byeeke.

Ditanfõtri 19

Ba we, kaa yemme hãti a bo na ke ti beĩmmu omou me mba na ke daa kokene tiyĩnke; ba we, a bo na kebeke a doiti na ninte kee byeeke, ke ti two na me ndowe ne a ninte tii naanti kó kuboti.

Ditanfõtri 20

1. Oniti ba we, a bo namu kewẽnne ketiinne a kobe a me ndobe ke di nake di kpeti; a bo namu ke mbo ditinni a me ndori myeẽke, dindi yemme cẽnke ba na tiyeyiti, di cẽnke ba ndori meyei.

2. Omõ yi do nke tanne otou ditĩn ni mari myeẽke ne muwẽrimu koo yemme yi dido.

Ditanfõtri 21

1. Oniti ba we, a dɔ nke ndakemu a hei kó mufommu byeeke kó tinaanti ba kaa yi ha ditiinni dɔi tɔ kuteŋku dɔmyeẽke; a dɔ ke ntee n nẽmu bee pĩ nne dɔmũ dɔi kó dɔyetri.
2. Ba we, a bo namu, ke nsa kaa kɔbe cẽnke daa dɛite, kempĩ ɲa hei bo ncenti mee boti ke dɛ nsie mutõmmu yĩnke.
3. Bekpaatibe dɔ ke ndɔɔri siheikembii dɔ mee borime dɔhei myeeke; yepate yee tu ndo nke nii cwɔ weti weti ba bɔkebɔke ba mbo, ke na keceete ditiinni kotri kekanne dɔpanni. Dekó mupaticõrimu mɔnni, omɔu yi dɔ ke nkɔɔnne otɔu ke fiinko o yemme, keyẽ dɔhei kó meborime yi tú omɔumaa kõmme, omũkoo ɲmeẽte me nyi tú otɔũ kou.

Ditanfõtri 22

Oniti ba we, fɔ teheikembite a tẽnke yi dɔ kawẽte ke nsenni ɲacyee; tidawanti yi kpa a nne dɔ nke yetoo kemɔte a kpere kepete itye nyii bo nte kaa na kenye dɛe ci ne dɛe yici; dɛmũ memme dɛe bo nte kaa naa ɲoniti keye a fɛi yekeke tũ ndo nke ntee nyetɔbe dɛdɛbyeeke. Oniti, kaa me nyi cote be ɔɔ yi ndaa too titɔuti.

Ditanfõtri 23

1. Ba we, a dɔ nke mmɔke mutõmmu ɲa pimmu, ke waa ɲa dɔmu ke mpĩ ke dɛ daa naati; omɔu tu nyi do nke nkpa mutõmmu.
2. Bee pĩ mmutõmmu mamumaa ke bekuute ma, be tɔnfeinti dɔ nke mmamu.
3. Wee cẽnke pĩmmu mamu, o dɔ nke cu o kɔnyonku; keyẽ dɛe bo nteme koo na ke nfou ne o cyẽte kɔbe ke ba ɲaari.
4. Ba we, kaa dɔ a bo namu kawẽnnene betõmpitibe tɔbe ke dɔi hãnne yentõntire ke ɲmẽ ndinuu kefeete dɔmaa.

Ditanfõtri 24

Oniti ba we, a dɔ nke nii cute mutõmmu kehompɛ kekɔte tikweiti; a yi dɔ nke nii mpi mutõmmu kukpetinku tehompute be me mbaa keete a dɔiti.

Ditanfõtri 25

1. Oniti ba we, a dɔ nke nfou ke dɛ wenni kaa kɔntii nnaati, fɔ ne ɲa cyẽte kɔbe; a ne bo na kaa fommu ɲmenni kaa yimɔke a yommaa a yi mɔke tiyaati, a yi mɔke a dɔude, kaa me mmɔ ɲa ba na ketaa ɲamaa. Wee mɔnte mutõmmu, wee mɔ, kuhɔuku, okupoku yoo okudɔu, opokóti yoo oɔakóti, ticite dekewe, wee cẽnbo mesemme myeeke be yi dɔ nkó yoo dɛmyeẽke koo nfɛuri.
2. Ti dɔ nke dɔ kenye tisaponyɔti ne tibi kpɛi mesaaibi imɔu: opopɔpɔri kpɛia, ipocutebia, ipocẽmbia, ba i, i yi dɔ nkensenni.

Ditanfõtri 26

1. Oniti ba we, a dɔ nkentye, ke na kepete mecii. Omũ yi dɔ nkeyieeti ke na ketanne o bire dɔkɔɔri sampɔu. Ibi imu demare yi dɔ nke baa ta dekó dɔkɔɔri. Dɔkɔɔribe bebebii bee myeẽke mutõmmu dɔ nkepɛte tipiiti timũ ndi; bee ko yepate kpente kpenke ke dɔ mbɛe ta dɔkɔɔri odyɛwe bɛmɔu be bo na ketamu ke be cẽnke dɔ.

2. Ðakɔɔri ɔo nkeɔwo nɔɔbire itye nke ɔe benke ɔe bo ime kenaa ñoni ti keye oniti ba we, a ɔo nke nkpeni ti mufommu myeeke. Ðakɔɔri ɔo nkeɔɔ ke benitibe kee betɔbe tũmu ke bonkune beyemme kekwa mbetɔbe mesemme, ke iboti imɔũ kutenku yandũ nɔo itɔbe, ke initiboti kutenku yandũ kó ɔitinni ɔidyeeeri dii me ñari ke ɔo kepau nyekpare ke ɔii na ke yepau nke kutenku narke tipiiti timɔũ.

3. Ibi yembe bee ɔoke ɔo nkenye weti weti bebi ɔo nkepete iitye ne i ɔo nkebebii muutɔmmũ.

Ðitanfɔtri 27

1. Oniti ba we, be ɔo ɔa bantene a ko kuboti kó meborime; a ɔo nkebaa: nte ɔifɔnni, nte ɔikũtri me ndomme. A ɔo mbee ɔaatwo mecii kaa munkee metwo mbetɔbe ke kutenku nnaati keɔimɔũ ɔipete mesaa.

2. Be tũ oniti centine ño ɔo; obaribenti me nyi yari ohauti. Oniti tũ mpinne mu o mu nyo nne.

Ðitanfɔtri 28

Ðipatri ɔidyeeeri ɔii ntũ ba we, o ɔo nkeyetoo mu ke bɔkebɔke ba mbo kupiku maku; ke memme ɔoke ti ba na kepete mesaa.

Ðitanfɔtri 29

1. Oniti ba we, kaa poo ñaboti yoo ɔitinni a bo ɔii myeeke a nye kaa poo ñamaa ndi.

2. Omɔũ yi ɔo nkeɔɔ otɔo o yi ɔo ke bee wee ɔoɔre omɔmmwɔ, keye oniti ne oniti ñme ke ti ɔo nkenvari ke wete keɔe titɔbe.

3. Fɔ wee yi ɔo mekɔomme a bo ntũ seiñme kutenku yandũ kó ɔipatri ɔidyeeeri me nye nɔe ndomme.

Ðitanfɔtri 30

Ðipatri ɔi myeeke, tinaanti mati yibo ke ndonne ɔihe i mari, ɔitinni mari yoo oniti ɔo o tisenkri, kennau kewaa ñwaa, ke faari faari ke hati bɔkebɔke. Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yandũ.
